

157

СИ-9

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. ФЕБРУАРА 1873.

ПОЗОРИШТЕ

ГОДИНА II.

БРОЈ 22.

БАРИЧАНИ МНОГИ ОДИДАС ЈОКОДО СРБИЈА
УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ. ОБАЧАСИ ЈИВАОРАСОВИЋИ. ЧУ ЈЕВИД
ЛЖЕЦИ ДОИ МЛДЖИНИ ОДИ КОМО. И ПРАВИ СИНОПТИКУ ЈИВОДОВАСИ
ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАЕА. — ОТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА ОТРАНУ 60 НОВИМОСИЧНО. — **ЗА ОГЛАСЕ**
СВАДБА ЧОДРАДА ЈАДОВА, ПАПЛАКУЈЕ ОЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЫ 3 нов. и 30 за ЖИГОВАЦ ПУТА НАДРАДА ЈЕФОВО
СВАДБА ЧОДРАДА ЈАДОВА, ПАПЛАКУЈЕ ОЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЫ 3 нов. и 30 за ЖИГОВАЦ ПУТА НАДРАДА ЈЕФОВО
СВАДБА ЧОДРАДА ЈАДОВА, ПАПЛАКУЈЕ ОЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЫ 3 нов. и 30 за ЖИГОВАЦ ПУТА НАДРАДА ЈЕФОВО
СВАДБА ЧОДРАДА ЈАДОВА, ПАПЛАКУЈЕ ОЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЫ 3 нов. и 30 за ЖИГОВАЦ ПУТА НАДРАДА ЈЕФОВО

МОЛИЈЕР

Беше 17. фебруара 1673. У париском позоришту „Пти Бурбон“ даје се по четврти пут: „Le malade imaginaire, comédie de Jean Baptiste Poquelin de Molière“, „Силом болесник“ од Ј. Б. П. Молијера. Представа почиње у 4. сахата после подне. У облачионици прави тоалету „силом болесник“. Али је ли тај човек од педесет година, што се осушио као кожа и кост, са тим угнутим башљавим грудима и упалим бесјајним очима, што га пролази језа и дрхтавица по свом телу, што сваки час уморен пада у наслочачу пред фуруном, да прикупи снаге да би се могао облачити и лице своје дотерати према улози — је ли то доиста човек, који је себи уобразио, да је болестан? Није, то је самртник, и он то зна! Али га ипак његова лепа, млада жена Арманд ће могаше намолити, да данас не игра и да данашњу представу откаже. Он јој са тужним осмејком одговори: „То не иде, Армандо. Педесет сиромашних позоришних раденика изгубили би своју дневницу, ако се данас не би играло!“ И тако се с тешком муком у боловима — одвукao у позориште.

Белило и руменило треба да му дајно поврати здравље на његово упало, бледо лице. Дебеле црне пруге испод очију треба да му поврате угашени сјај очију ... Узалуд! Са болним осмејком посматра „силом болесник“ своје накарађено здравље у огледалу... Он се обукао, па је готов. Сав изнемогао спусти се у наслочачу и замишљено гледа у ватру, што праска у фуруни ... Зима му је, а никаква ватра не може да га загреје!

15. јануара 1622. г. роди се младом Жану Поклену, пола тапетару, пола слузи — мали Жан Поклен. У оца му беше осим њега још шесторо деце а у својој 10. години добије мали Жан мађију. Отац пошаље малог Жана на најодличнију париску гимназију, где је са младим принцевима и грбовима ишао у школу, а год 1640. у Орлеан, да учи грађанско право. Кад му је било 24 године врати се као Doctor juris у Париз и упише се у адвокате. Да ли је икад какву парницу добио или изгубио? Не знамо! Али знамо то, да је наш млади адвокат веома радо и марљиво ишао у париско позориште, а на скоро најрадије у некој мало сиромашној позориште, које је неко друштво било отворило у једној дашчари под насловом: „Théâtre très célèbre“ (веома славно позориште.) Он се смртно заљуби у Мадлену Бенжарову, најљепшу и најдаровитију глумицу тога „веома славнога позоришта“, у кћер једне пристојне чиновничке породице. А и она љубљаше њега. И Жан Поклен остави своју адвокацију и очинску кућу, те године 1645. ступи на позорницу тога чувенога позоришта под позоришним именом Молијер.

Али већ првога лета мораде та дружина се ставити Париз због слабог прихода, те мораде покушати сребру у провинцији. Но и ту као да им се сребра није смешила. Али они, пуни младе комедијашке крви, лако су трпили глад и сваку не-вљу по сеоским шупама и по мирисним сењацима. А у толико боље су им пријали дани када се нашао какав богати родољуб, који их је потпомагао, као што беше војвода Еперон у

Бордову. Овде покуша млади Молијер, да напише једну жалосну игру, али се Бордовцима његова „Тебајда“ није допала, и он баци перо — да га не узме у руке за више година.

Тумарајући тако по различитим крајевима, давали су „импровизоване шаљиве игре“, у којима само сцене и течај радње беше утврђен, а разговори беху остављени досетци глумчевој. Веле, да се још налази најртакових лагрија од Молијера; али се из њих још слабо даје наговестити каснији највећи француски писац шаљивих игара.

Године 1653. даваше друштво у Лиону: *L'entourdi*, („Сметењака“) са веома срећним успехом. Ту им је посао тако добро ишао, да су Молијер и Мадлена, као први глумци а уједно и тао управитељи целе дружине, неге нове добре снаге примили у дружину. Последве године, по што је дружина себи лепо име стекла, доведе управитељ Молијер, по савету својих пријатеља, дружину натраг у Париз, да покаже своју уметност пред светом у престоници и пред грађевским двором. Та прва представа беше 24. октобра 1658. године у Лувру, пред Јудевитом XIV. и његовим сјајним двором, и испала је сјајно. Краљ беше заповедио да се приказује нека жалосна игра, што не беше баш најача страна молијерове дружине. То је управитељ и сам осећао. Када се свршио комад, ступи Молијер на позорницу и замоли згодним речима за допуштење, да једном завршном игром краља развесели. Краљ милостиво допусти, и Молијер одигра своју малу лагрију: „Залубљени лекар“, што је грађа веома пријатно позабавило.

Под што је себи Молијер тако прогрчио пута у Паризу, узме од једнога Талијанца позориште у најам за четири представе преко недеље, и на скоро је својим шаљивим комадима: „Сметењак“ и „Ђубавна зајевица“ све веселе Паризлије био задобио. Овај двоструки успех охрабри песника још више, и тако је дивовским корацима све више напредовао. Он одбаци сву стару шаблону, и баци се у бујни париски живот, те напише са свим по свом плану комад под насловом: „Les précieuses ridicules“ („Смеши гиздавци.“)

Тим комадом створио је не само за Француску, већ и за цео свет савремену сатиричну комедију, која је све будалаштине, мање и слабости као у неком огледалу износила и безобзирно

шибала. У својим „гиздавцима“ изнео је Молијер са нечуvenom смешненавике и обичаје на двору бота-краља Јудевита XIV. шибајући у дивним карикатурама оне разножене, налицкане и накинђурење дворнике, у којих све беше неприродно: одело, владање, говор, мишљење, радња! И комад није извикдан, већ публика беше занесена, очарана, што се могаше сугестијати на рачун свога драгог сулудастог суседа. Песник буде одушевљено изазван и добије највећу захвалност. А у партеру устане неки старији и машући шеширом повикне на позорницу: „Само тако, Молијере, то је добра комедија!“ — А срећни песник рече са веселим лицем својим глумцима: „Ја сам победио! Сад се више не морам освртати на Плаута и Теренца, нити морам трудно прерадивати менандрове одломке! Сад само треба још да проучавам живот!“

У свима каснијим шаљивим комедијама, молијеровим огледа се највернија слика његовога доба и живота, онако, као што га је на свом десетогодишњем путовању по провинцији проучио, а још више живот, као што га је сваки дан имао пред очима у Паризу и на сјајном двору Јудевита XIV. у Верзальу. Једанпут се само попуштао у озбиљном јуничком комаду: „Don Garcin de Navarre“ али је тиме пронао, те се са тога опет врати својој сатиричкој шаљивој игри и напише комад „L'école des maris“ („Школа за ожењене“) Овај се комад представљао ујуну 1661. и имао је сјајна успеха.

Молијер не беше срећан у браку. После смрти своје прве жене Мадлене Бежарове, ожени се Армандом, за коју се говорило, да је била књињегове прве жене, коју му је она била довела. 14. фебруара 1662 представљао му се комад: „Школа за ожењене“, у ком је Молијер са дивном комиком приказивао старог смешно залубљеног и превараног мужа Зганареља, а Арманде младу неверну Леонору, несташно и весело. Одмах затим ожени се Молијер Армандом, али већ после неколико месеца напао је у свом несрбном брачном животу доста весела градива за први шаљиви комад, који је после друге женидбе написао. Крвљу, која је из његова срца потекла, напише у очајничком болу грозну сатиру на самога себе: „L'école des femmes“ („Женска школа“) Док је он у том комаду играо Арнолфа, а Ар-

манда Агници, публика се слатко смејала, а није ни помишљала, каква се грозна трагедија збива на позорници, кад оно Арнолф-Молијер говори Агници-Арманци: „Мала змијо, коју сам у недрима грејао, и једва што се откравила, па већ у незахвалности својој мисли, како да јудеје муја, који је неговао. Ох, љубави, ти чудни створе! Тешко нама мужевима, што смо пред тим жен-туринама тако слаби и немоћни! Џео свет зна за њихове погрешке, брњави и неразумни згаде! Од тебе нема ништа слабијега, нити луђега, нити несталнијега на белом свету.— па ипак, ипак све чинимо за такову зверад!“

Арманда беше Молијеру неверна, провађаше љубав са неким грофом, и несрѣтни Молијер морале се после четири године с њоме раставити. Али Арманда остаје и даље глумица у његовој дружини, и они играју у истом комаду. Кукавни Молијер страховито пати, јер он још непрестано и страсно љуби Арманду; и ту своју патњу износи нам у свом новом шаљивом комаду: „Le misanthrope.“ („Човекомразац“.) Овај огорчени човекомразац, са неугашљивом љубави у српу, опет није нико други него несрѣтни Молијер. Али у том комаду не шиба он само своје болно срце, него цело тадашње труло друштво, како у свом

„Дон Жуану“, тако и у „Тартифу“, том узору свију претваралица и лажних побожника.

У комаду „Амфитријон“ не птиди ни самога краља Лудвига, а општемање свога доба шиба у комадима: „L'avare“ („Тврдица“) „George Dandin“, и „Le bourgeois gentilhomme“ („Грађански племић“), „Les femmes savantes“ („Учене жене“) и „Le malade imaginaire“ („Силом болесник“).

Последњу сатиру написа на смрт болни Молијер опет на самога себе. Та боља беше узорок да се са Армандом опет измири... .

Ето тако је живео, љубио, страдао и писао Молијер, који 17. фебруара 1673. на смрт болан сеђаше у својој облачионици пред фуруном у шаљивом оделу „силом болесника“.

Звонце зазвони на позорници... Болник стиште зубе и одвуче се на позорницу, где је сву снагу прибрао да одигра своју улогу. Пајпосле проглашује се „силом болесник“ за доктора у првом докторском плашту. Тек што се спусти застор, стропашта се песник од тешке слабости очесвешћен. Онако у оделу као што је играо, однесу га кући. После неколико сајата погривање исти првени докторски плаши — молијерову лешину, а Француска изгуби свога највећега сатиричког драматског песника и учитеља за већове.

СЛУШАЊЕ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Вампир и чизмар) приказан је у недјељу 11. фебруара. При овој представи особито су нас занимале две улоге: Мајстор Ћира (Пелеш) и Миша (Петровић). Гостодип Пелеш, као што смо известили, није дошао амо, да поступа у својим најбољим улогама, него је пристао на наш репер тоар, те је тако између пет представа, држани се истинка једнако своје струке, приказао три за њега нове улоге. Ово му беше једна од његових старијих; то се видело одмах по сигурности и прецизности с којом је изведен. Али ма да немамо шта забављати уметничкој страни г. Пелеша у тој улоги, опет не можемо никад заборавити природну болонију покојнога Маринковића. Петровић је са Мишом узео па се терет већих улога, и прву је од њих већ тога вечера добро извео, а још боље, док се мало у њој одомаћи. Покљевено признавање публике нека му је подестак на то. Изгреса је била Перса (Поповићева), као обично у својој струци. А и остали у пуној мери чиниле своју дужност, као Анка (Педељковићка), снахија (Зорић), Ставра (Раштић), Владко (Лукић), доктор (Марковић) и Шпицер (Булић).

СИТИЦЕ.

* (По хинески.) Сви хинески представљачи и играчи добили су не давно од владе глас, да не још за три године смети на досадањи начин живити. За три године нека се приправе, јер ће се тада морати латити „корисна посла.“ У Хини се сада много из основа преуређује, али је ту влада хинеска мало ипак претерала, ма да се мора признати, да иш у Европи ова хинеска паредба не би била са свим неумесна, особито кад се узме, да је веома малом броју глумаца до тога стало, да буду прави уметници, већ већина од њих тери од уметности занат.

* (Слика српског мучеништва). Пеки саветник у миру и надшумар Кауц послао је ових дана мађарској ученој академији веома важну стару хисторијску слику, која представља како су погубили учеснике у завери Пере Сегединца 4. априла 1736. год. на садаљем хенцијевом тргу у Будиму. На слици су написана имена свију учесника и исти Кауц добио је ту слику од удовице некога стражмештре Пере, који је био по свој прилици потомак једнога од тих мученика.

Издаје управа српског народног позоришта.

